

بہ نام پروردگار مہربان

مفہوم و قرابت معنایی

دہم | یازدہم | دوازدہم

دکتر حمیدرضا تاجیک

نظارت محتوایی: شہریار قبادی

فهرست

۷

بخش ۱ معانی و مفاهیم درس به درس

- ۸ ..... مفاهیم مهم و کلیدی فارسی دهم
۴۶ ..... مفاهیم مهم و کلیدی فارسی یازدهم
۹۴ ..... مفاهیم مهم و کلیدی فارسی دوازدهم

۱۴۷

بخش ۲ مفاهیم مهم و پرتکرار

- ۱۴۸ ..... فهرست مفاهیم
۱۵۱ ..... حوزه عشق
۱۷۲ ..... حوزه اخلاق
۲۰۸ ..... حوزه عرفان
۲۱۵ ..... حوزه خداوند
۲۲۹ ..... حوزه پایداری و مقاومت
۲۳۷ ..... سایر مفاهیم کلی

۲۵۵

بخش ۳ پرسش‌های چهارگزینه‌ای

۲۹۱

بخش ۴ پاسخ‌نامه تشریحی

۳۱۳

پیوست: کنکورهای سراسری ۹۸

توجه!

یعنی ارتباط و تناسب معنایی و مفهومی

یعنی پایه کتاب درسی و شماره درس

به نام کردگار

پایه دهم
ستایش

◀ به نام کردگار هفت افلاک
مفهوم: خالق بودن خداوند

☞ آفرین جان آفرین پاک را

◀ الهی فضل خود را یار ما کن
مفهوم: بخشندگی خداوند

☞ دلیلا من ذلیل و شرمسارم

◀ تویی رزاق هر پیدا و پنهان
مفهوم: رزاق بودن خداوند - خالق بودن خداوند

☞ دادار غیب‌دان و نگه‌دار آسمان

◀ زهی گویا ز تو کام و زبانم
مفهوم: ۱) قدرت کلام را خدا به ما داده است / ۲) خداوند همه جا هست، هم آشکار و هم پنهان

☞ به نام خدایی که جان آفرید

☞ به هر جانب‌گرم کوه و در و دشت

◀ چو در وقت بهار آبی پدیدار

◀ فروغ رویت اندازی سوی خاک

مفهوم: بهار، جلوه‌ای از خداوند است. زیبایی‌های بهار از خداوند است. (تجلی خداوند در هستی)

☞ بهار آمد و گلزار نورباران شد

چمن ز عشق رخ یار لاله‌باران شد

◀ هر آن وصفی که گویم بیش از آنی

یقین دانم که بی شک جان جانی

مفهوم: غیر قابل وصف بودن خداوند

🔗 نه ادراک در کنه ذاتش رسد   نه فکرت به غور صفاتش رسد

◀ نمی دانم، نمی دانم، الهی   تو دانی و تو دانی، آنچه خواهی

مفهوم: آگاهی خداوند / جهل انسان

🔗 تو چه دانی تو چه دانی که چه کانی و چه جانی

که خدا داند و بیند هنری کز بشر آید

پایه دهم
درس ۱

چشمه و سنگ / خلاصه دانش‌ها

تاج سر گلبن و صحرا منم

بوسه زند بر سر و بر دوش من

ماه ببیند رخ خود را به من

باغ ز من صاحب پیرایه شد

می کند از پرتو من زندگی

کیست کند با چو منی همسری؟

رفت و ز مبدأ چو کمی گشت دور

◀ گفت: درین معرکه یکتا منم

◀ چون بدوم سبزه در آغوش من

◀ چون بگشایم ز سر مو شکن

◀ ابر ز من حامل سرمایه شد

◀ گل به همه رنگ و برازندگی

◀ در بن این پرده نیلوفری

◀ زین نمط آن مست شده از غرور

مفهوم: خودستایی و غرور

🔗 بر راستی بال نظر کرد و چنین گفت:

امروز همه روی جهان، زیر پر ماست

فهرست مفاهیم

۱. عشق منشأ خلقت انسان بوده است.
۲. کشیدن بار امانت عشق توسط انسان
۳. سختی کشیدن عاشقان
۴. فنای عاشقان
۵. درد عشق را فقط عاشق می‌فهمد
۶. عشق موجب تعالی است
۷. تأثیرپذیری از عشق
۸. تقابل عقل و عشق
۹. تقابل صبر و عشق
۱۰. بی‌کرانگی عشق
۱۱. جاودانگی عشق
۱۲. خوشی عاشق
۱۳. میل عاشق برای دیدن معشوق
۱۴. هر که عاشق نباشد مرده است
۱۵. عاشق آرزوی زنده ماندن معشوق را دارد
۱۶. روز جدایی از معشوق جزء عمر نیست
۱۷. تسلیم در برابر معشوق
۱۸. ناامیدی از رسیدن به معشوق
۱۹. عشق یک‌طرفه (بی‌وفایی معشوق)
۲۰. ناپایداری دنیا
۲۱. ناپایداری قدرت
۲۲. قدرت پادشاهان
۲۳. نکوهش غفلت از خدا
۲۴. اعتقاد به قضا و قدر
۲۵. از ماست که برماست
۲۶. مدارا با دوست و دشمن و خوبی در برابر بدی
۲۷. دوست را یاد کن
۲۸. به هر کسی اعتماد نکن
۲۹. به حسابتان برسید (نفس اماره خود را بکشید)
۳۰. رفتار مهم‌تر از ظاهر است
۳۱. نکوهش ریا
۳۲. نکوهش غرور و ستایش تواضع / غرور
۳۳. ستایش بخشش و نکوهش خساست
۳۴. ستایش عدالت و نکوهش ظلم
۳۵. ستایش تلاش و نکوهش تنبلی

۳۶. ستایش امید و نکوهش ناامیدی
 ۳۷. ستایش آینده‌نگری
 ۳۸. توصیه به غنیمت شمردن فرصت
 ۳۹. ستایش آموزش
 ۴۰. ستایش صداقت و نکوهش دروغ
 ۴۱. نکوهش بی‌ثمری و ستایش
 مثمر بودن
 ۴۲. ستایش شکرگزاری و نکوهش
 ناشکری
 ۴۳. ستایش بندگی خداوند
 ۴۴. ستایش علم و دانش
 ۴۵. ستایش اتکا به خود
 ۴۶. ستایش صبر و نکوهش عجله
 ۴۷. ستایش شجاعت و نکوهش
 ترسو بودن
 ۴۸. نکوهش عیب‌جویی از دیگران
 ۴۹. توصیه به خندیدن و شادی
 ۵۰. نکوهش مردم‌آزاری
 ۵۱. ستایش هم‌صحبتی با خوبان و
 نکوهش هم‌صحبتی با بدان
 ۵۲. ستایش مردمی بودن و
 نکوهش گوشه‌نشینی
 ۵۳. اول تأمل بعد عمل
 ۵۴. ستایش گوشه‌نشینی و
 نکوهش مردمی بودن
 ۵۵. ستایش کم‌گویی و گزیده‌گویی
 ۵۶. نکوهش تقلید
 ۵۷. ستایش عمل‌گرایی
 ۵۸. ستایش رازداری و نکوهش
 افشاگری و غیبت
 ۵۹. نصیحت دیگران را نشنیدن
 ۶۰. ارزش انسان به گفتار اوست
 ۶۱. نکوهش خیانت و نامردی
 ۶۲. ستایش یکتاپرستی و توحید
 ۶۳. نگرش با بصیرت
 ۶۴. نکوهش نگرش علمی و ستایش
 نگرش باطن بین
 ۶۵. ستایش قناعت و نکوهش طمع
 ۶۶. ستایش آزادگی (بی توجهی
 به دنیا)
 ۶۷. عظمت دل به دلیل جایگاه
 عشق خدا بودن
 ۶۸. آفرینش کالبد انسان توسط خدا
 ۶۹. خالق بودن خداوند
 ۷۰. قدرتمندی خداوند
 ۷۱. بخشندگی خداوند
 ۷۲. روزی‌رسان بودن خداوند
 ۷۳. عیب پوش بودن خداوند
 ۷۴. آگاهی خداوند
 ۷۵. راهنما بودن خداوند

۷۶. مالکیت خداوند
 ۷۷. عدالت خداوند
 ۷۸. بازگشت به اصل و نزد خدا
 ۷۹. غیرقابل وصف بودن خدا
 ۸۰. ناتوانی در عبادت خدا
 ۸۱. ستایش با خدا بودن
 ۸۲. از خدا زیاد بخواه
 ۸۳. هر کسی به زبانی خدا را ستایش می کند
 ۸۴. عزت و ذلت به دست خداست
 ۸۵. همه اتفاقات وابسته به خداست (توحید در ربوبیت)
 ۸۶. توصیه به تحمل در برابر سختی ها
 ۸۷. ستایش ایستادگی، مبارزه و جهاد
 ۸۸. ستایش شهادت و ایثار
 ۸۹. ستایش میهن دوستی
 ۹۰. ستایش اتحاد و همبستگی
 ۹۱. ستایش آزادی
 ۹۲. آرامش نتیجه ایمان است
 ۹۳. عظمت مخاطب
 ۹۴. عظمت واقعه کربلا
 ۹۵. راهنما بودن پیامبر
 ۹۶. ظهور نزدیک است
 ۹۷. هر کسی آنچه را در او وجود دارد بروز می دهد
۹۸. تلاش کن فرد بزرگی باشی
 ۹۹. آگاهی بخشی انسان توسط خدا
 ۱۰۰. ارزشمندی مقام انسان
 ۱۰۱. مردن بهتر از زندگی با ننگ است
 ۱۰۲. اهمیت حق الناس
 ۱۰۳. مرگ پایان زندگی نیست
 ۱۰۴. راه شهدا ادامه دارد
 ۱۰۵. با قوی تر از خود نجنگ
 ۱۰۶. دوست را در سختی ها بشناس
 ۱۰۷. انجام گناه یا هر عمل دیگری به دلیل فراهم بودن زمینه آن
 ۱۰۸. فراگیر شدن بدی در جامعه
 ۱۰۹. فساد حاکم بر مسئولان جامعه
 ۱۱۰. ارزشمندی ذاتی
 ۱۱۱. تفاوت ظرفیت وجودی
 ۱۱۲. ستایش تجربه گرایی
 ۱۱۳. زیبایی دوستی
 ۱۱۴. کار بدون علاقه فایده ای ندارد
 ۱۱۵. تأثیر مثبت موسیقی
 ۱۱۶. نتیجه عکس دادن

حوزه عشق

۱ عشق منشأ خلقت انسان بوده است.

شرح: هزاران سال کالبد انسان در گوشه‌ای افتاده بود و خداوند دلیلی برای خلقت آن نمی‌دید. تا اینکه روزی تصمیم گرفت از خودش در یک مخلوق بدمد. این را در دین روح و در ادبیات عشق می‌نامند. انسان داوطلب شد تا این مقام را بپذیرد و تنها دلیل خلقت انسان همین عشق بود.

فوت و فن

کلید واژه‌های احتمالی: ازل • گل • آدم و حوا
شباهت دارد به: کشیدن بار امانت عشق...

- ای مهر تو در دل‌ها، وی مهر تو بر لب‌ها
وی شور تو در سرها، وی سر تو در جان‌ها
- لذت هستی، نمودی، نیست را
عاشق خود کرده بودی نیست را
- از سر تعمیر دل بگذر که معماران عشق
روز اول، رنگ این ویرانه، ویران ریختند
- پس از ابر کرم، باران محبت بر خاک آدم بارید و خاک را گل کرد
و به ید قدرت در گل از گل، دل کرد.
- عشق، حالی دو اسبه آمد.
- من خفته بدم به ناز در کتم عدم
حسن تو به دست خویش بیدارم کرد
- از خمستان جرعه‌ای بر خاک ریخت جنبشی در آدم و حوا نهاد

حوزه عشق

۱. بیت: «حسنت به ازل نظر چو در کارم کرد // بنمود جمال و عاشق زارم کرد» با کدام بیت قرابت مفهومی ندارد؟
(زبان - ۹۲)

- ۱) کمال حسن تدبیرش چنان آراست عالم را // که تا دور ابد باقی بر او حسن و ثنا آمد
- ۲) لطف نهران به جلوه آر تا برود دلم ز کار // حسن چو جلوه می کند عشق زیاد می شود
- ۳) چه فتنه بود که حسن تو در جهان انداخت // که یک دم از تو نظر بر نمی توان انداخت
- ۴) تا رقم حسن تو زد آسمان // نامزد عشق تو آمد جهان

۲. بیت زیر با کدام بیت تناسب معنایی دارد؟
(تجربی - ۹۵)

«حسنت به ازل نظر چو در کارم کرد // بنمود جمال و عاشق زارم کرد»

- ۱) آفتاب رخ تو پنهان نیست // لیک هر دیده محرم آن نیست
- ۲) سایه‌ای بودم ز اول بر زمین افتاده خوار // راست کان خورشید پیدا گشت ناپیدا شدم
- ۳) یک شعله آتش رخ تو در جهان فتاد // سیلاب عشق در دل مست خراب بست
- ۴) ای آفتاب حسن برون آدمی ز ابر // کان چهره مشعشع تابانم آرزوست

۳. مفهوم بیت «آسمان بار امانت نتوانست کشید // قرعه فال به نام من دیوانه زدند» با کدام بیت تناسب دارد؟
(تجربی - ۹۲)

- ۱) فلک غلتید و از بار امانت شانه خالی کرد // تو زیر بار این کوه کلان رفتی چه بی باکی
- ۲) آسمان گو مفروش این عظمت کاندر عشق // خرمن مه به جوی خوشه پروین به دو جو
- ۳) گر امانت به سلامت ببرم باکی نیست // بی دلی سهل بود گر نبود بی دینی
- ۴) برخیز تا به عهد امانت وفا کنیم // تقصیرهای رفته به خدمت قضا کنیم

۴. مفهوم بیت: «هاتف آن روز به من مژده این دولت داد // که بدان جور و جفا صبر و ثباتم دادند» با کدام بیت تناسب دارد؟
(تجربی - ۹۲)

- ۱) دردا که طبیب صبر می فرماید // وین نفس حریص را شکر می باید
- ۲) گویند سنگ لعل شود در مقام صبر // آری شود ولیک به خون جگر شود
- ۳) شکر به صبر دست دهد عاقبت ولی // بدعهدی زمانه امانم نمی دهد
- ۴) آن که رخسار تو را رنگ گل و نسرين داد // صبر و آرام تواند به من مسکین داد

۵. مفهوم بیت زیر با همهٔ ابیات تناسب دارد به جز: (تجربی - ۹۵)

«عشق را خواهی که تا پایان بری // بس که بیسندید باید ناپسند»

- ۱) آسوده بود عشق ز بی‌تابی عشاق // از زلزلهٔ خاک چه غم چرخ برین را
- ۲) سفر دراز نباشد به پای طالب دوست // که خار دشت محبت گل است و ریحان است
- ۳) تا رنج تحمل نکنی، گنج نبینی // تا شب نرود صبح پدیدار نباشد
- ۴) کام دل خواهی برو گردن به ناکامی بنه // در دهان شیر می‌باید شدن بر بوی کام

۶. بیت زیر با کدام بیت ارتباط مفهومی دارد؟ (تجربی - ۹۵)

«با ساربان بگویند احوال آب چشمم // تا بر شتر نبندد محمل به روز باران»

- ۱) آب در دیدهٔ من بیش شد از سوز جگر // آب دریا چه خیال است کم از جوش شود
- ۲) با خیالت خواب در چشمم نمی‌گیرد قرار // خواب می‌داند که راه سیل جای خواب نیست
- ۳) در عشق تو بر دل رقم صبر کشیدن // چون خشت زدن بر زبر آب روان است
- ۴) شست آب زندگی از چهره‌اش گرد سفر // هر که دیوار یتیمی را چو خضر آباد کرد

۷. مفهوم کلی همهٔ ابیات با یکدیگر تناسب دارند، به جز: (تجربی - ۹۶)

۱) تو سلامت گزین که نام دلم // از ملامت به هر زبان افتاد

- ۲) عشق را روی در سلامت نیست // راه عاشق به جز ملامت نیست
- ۳) به جان و سر که نگردانم از وصال تو روی // و گر هزار ملامت رسد به جان و سرم
- ۴) بس ملامت‌ها که خواهد برد جان نازنین // روز عرض از دست جو نفس ناپرهیزگار

۸. مفهوم بیت زیر با کدام بیت، تناسب دارد؟ (هنر - ۹۶)

«ناز پرورد تنعم نبرد راه به دوست // عاشقی شیوهٔ رندان بلاکش باشد»

- ۱) هزار سال تنعم کنی بدان نرسد // که یک زمان به مراد کسیت باید بود
- ۲) باغ فردوس میارای که ما رندان را // سر آن نیست که در دامن حور آویزیم
- ۳) مکن ملامت رندان و ذکر بدنامی // که هرچه پیش تو ننگ است پیش ما نام است
- ۴) گر من از خار بترسم نبرم دامن گل // کام در کام نهنگ است ببايد طلبید

۱. گزینه «۱» در این گزینه از زیبایی معشوق که موجب ثنا می‌گردد سخن رفته است، اما در بیت پرسش و گزینه‌های ۲، ۳ و ۴ مفهوم کلی این است که عشق منشأ خلقت انسان است.

۲. گزینه «۳» مفهوم مشترک بیت سؤال و گزینه «۳»: عشق منشأ خلقت انسان است. بررسی مفهوم سایر گزینه‌ها:

گزینه ۱: حضور فراگیر معشوق (خداوند) در همه جا و ناتوانی انسان از درک و شناخت خدا
گزینه ۲: عشق، ارزش بخش و مایه کمال است.

گزینه ۴: آرزومندی عاشق به دیدار معشوق

۳. گزینه «۱» معنی بیت سؤال: آسمان و ساکنان آن با همه عظمت‌شان تحمل بار عشق را نداشتند (ملک و ملکوت سرباز زدند) بنابراین قرعه فال به نام آدم زده شد.

۴. گزینه «۲» مفهوم مشترک بیت سؤال و گزینه «۲»: صبر و شکیبایی بر سختی‌ها و دشواری‌های راه عشق برای رسیدن به مقصود.

بررسی مفهوم سایر گزینه‌ها:

گزینه ۱: ارزشمندی صبر و شکیبایی

گزینه ۳: بی‌صبری و ناشکیبایی شاعر در راه رسیدن به مقصود

گزینه ۴: اظهار نیاز به صبر و شکیبایی در عشق

۵. گزینه «۱» مفهوم بیت: گله از بی‌تفاوتی عاشق به معشوق، آسوده بودن معشوق از عاشق

مفهوم مشترک بیت سؤال و سایر گزینه‌ها: لزوم تحمل سختی‌های راه عشق برای رسیدن به مقصود (معشوق)

۶. گزینه «۲» مفهوم مشترک بیت سؤال و گزینه «۲»: سختی کشیدن عاشقان و گریستن در این سختی

بررسی مفهوم سایر گزینه‌ها:

گزینه ۱: سوز و گداز عاشق و گریستن او در فراق معشوق

گزینه ۳: تقابل عشق با صبر و شکیبایی: صبوری پیشه کردن در عشق غیرممکن است.

گزینه ۴: توصیه به یتیم‌نوازی: یاری کردن یتیمان موجب جاودانگی نام آدمی است.

۷. گزینه «۴» مفهوم بیت: ملامت کشی عاشق

مفهوم مشترک سایر گزینه‌ها:

عاشق از سرزنش و ملامت دیگران در راه عشق نمی‌هراسد: بی‌توجهی عاشق به سرزنش و ملامت دیگران در راه عشق

۸. گزینه ۴: مفهوم مشترک سؤال با گزینه ۴: عاشقی دشوار و سخت است و در راه عشق باید رنج‌های بسیاری را تحمل کرد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه ۱: به خواست و مراد کسی عمل کردن از شادی هزار ساله بهتر است.

گزینه ۲: عاشق خود معشوق را می‌خواهد و دنبال بهشت نیست.

گزینه ۳: عاشقان را سرزنش و ملامت نکن در عالم عشق، بدی و عیب، خوبی و حسن محسوب می‌شود.

۹. گزینه ۴: مفهوم محوری بیت سؤال: فنا و گم شدن در عشق

۱۰. گزینه ۱: مفهوم هر دو بیت، فناى عاشقان است.

۱۱. گزینه ۳: «صورت معشوق را ندیده توصیف می‌کردیم، اما وقتی که او را دیدیم از خود بی‌خود شدیم و توانایی سخن گفتن نداشتیم.»

۱۲. گزینه ۱: مفهوم مشترک بیت سؤال و گزینه ۱: لازمه رسیدن به مقصود، فناى عاشق و دادن سر خود در راه عشق است.

بررسی مفهوم سایر گزینه‌ها:

گزینه ۲: پنهان بودن شخصیت آدمی در سخنان او؛ سخن هر کس معرف شخصیت اوست.

گزینه ۳: سنجیده و به موقع سخن گفتن؛ پرهیز از سخن گفتن در حین سخن گفتن دیگران

گزینه ۴: حسرت برای نبودن گوش شنوا برای شنیدن سخن

۱۳. گزینه ۴: در این جا نیز از «محرمیت» سخن رفته است، می‌گوید هر کسی نمی‌تواند به تماشاگاه راز بیاید و اسرار و درد عشق را ببیند.

۱۴. گزینه ۳: در عبارت پرسش گفته است که برای شنیدنش گوش و دلی نیاز است که مانند همه گوش‌ها و دل‌ها نباشد. در گزینه ۳ نیز گفته است که شاهد ما را هر چشمی

نمی‌تواند - چنان که هست - ببیند.

پیوست

سوالات کنکور ۹۸

کنکور سراسری ریاضی ۹۸

۱. مفهوم کلی کدام ابیات یکسان است؟

- الف) نه هر آن غنچه که بشکفت گل سرخ شود // نه هر آن شاخه که بر رُست صنوبر گردد
 ب) هنگام زراعت آنچه کشتستی [کشته‌ای] // آنت برسد به موسم خرمن
 ج) هر که آزار روا داشت شد آزرده // هر که چه کند در افتاد به چاه اندر
 د) عمل گر دهی مرد منعم‌شناس // که مفلس ندارد ز سلطان هراس

(۱) الف، ب (۲) الف، د

(۳) ب، ج (۴) ج، د

۲. متن زیر با همهٔ ابیات قرابت مفهومی دارد؛ به جز:

«عامل شهری به خلیفه نبشت که دیوار شهر، خراب شده است، آن را عمارت باید کردن. جواب نبشت که شهر را از عدل، دیوار کن؛ که حاجت نیست به گل و خشت و سنگ و گچ.»

- (۱) چو خشنود داری جهان را به داد // توانگر بمانی و از داد شاد
 (۲) همه داد کن تو به گیتی درون // که از داد هرگز نشد کس نگون
 (۳) به داد و دهش کوش و نیکی سگال // ولی را بی‌رور عدو را بمال
 (۴) اگر دادگر چند بی کس بود // ورا راستی پاسبان بس بود

۳. مفهوم بیت زیر از کدام بیت، دریافت می‌شود؟

«از سر تعمیر دل بگذر که معماران عشق // روز اول، رنگ این ویرانه، ویران ساختند»
 (۱) عافیت می‌طلبی رو سر خودگیر که عشق // قهرمانی است که از دار بود چو گانش
 (۲) دل خواست تا برآید با عشق و برنیامد // مردانه رفته باشی با عشق اگر برآیی
 (۳) نه مرد عشق او بودی دلا گفتیم و نشنیدی // طریق عشق ورزیدی و حال خویشتن دیدی
 (۴) خانه از پای بست ویران است // خواجه در بند نقش ایوان است

۸. ویژگی حماسه در کدام بیت، با سایر ابیات متفاوت است؟

- (۱) چرا رزم جُستی ز اسفندیار // که او هست روینتن و نامدار
- (۲) چو ده ساله شد در زمین کس نبود // که یارست با وی نبرد آزمود
- (۳) بر او [ضحاک] سال بگذشت مانا هزار // به فرجام کار آمدش خواستار
- (۴) فرستاد موبد بدان‌ها سوار // شتر خواست از دشت چهارم هزار

۹. در همهٔ ابیات به عدم تعلق و وابستگی سفارش شده است؛ به جز:

- (۱) گربوبری زان روشنی آتش به خواب اندرزنی // کز شب روی و بندگی زهره حریف ماه شد
- (۲) تن را بدیدی جان نگر، گوهر بدیدی کان نگر // این نادره ایمان نگر، که ایمان در او گمراه شد
- (۳) خود را بیفشان چون شجر، از برگ خشک و برگ تر // بی رنگ نیک و رنگ بد تو حید و یک تویی بود
- (۴) یک سوراخ گرداب تن، پیش از دم غرقه شدن // از یزید بقا و خرّمی زان سوی شش سویی بود

کنکور سراسری تجربی ۹۸

۱۰. مفهوم بیت زیر از همهٔ ابیات دریافت می‌شود؛ به جز:

- «گر در طلبت رنجی ما را برسد شاید // چون عشق حرم باشد سهل است بیابان‌ها»
- (۱) چنان به عدل تو مشتاق بود دولت و ملک // که تشنگان به فرات و پیادگان به حرم
  - (۲) گر بود شوق حرم بُعد منازل سهل است // هجر در راه حقیقت نکند منع وصال
  - (۳) به بوی آن که شبی در حرم بیاسایند // هزار بادیه سهل است اگر بپیمایند
  - (۴) ای بادیهٔ هجران تا عشق حرم باشد // عشاق نیندیشند از خار مگیلان
۱۱. در همهٔ ابیات، شاعر تواضع و فروتنی را امری پسندیده می‌داند؛ به جز:

- (۱) تواضع مرد را دارد گرمی // ز کبر آید بدی در نیک نامی
- (۲) تواضع بود با بزرگان ادب // بود با فرومایگان مسکنت
- (۳) اگر زیر دستی بیفتد رواست // ز بر دست افتاده مرد خداست
- (۴) نیامیزند با هم مردمان از نخوت دولت // پس از افتادگی از هم جدایی نیست یاران را

۱۶. کدام بیت با بیت زیر، قرابت مفهومی دارد؟

«باز آ که در هوایت خاموشی جنونم // فریادها برانگیخت از سنگ کوهساران»

- ۱) فریاد کز غم تو فریادرس ندارم // با که نفس برآرم چون هم نفس ندارم
- ۲) کوه از سیل سرشکم در صدا آید، بلی // گریه من سنگ را در ناله زار آورد
- ۳) اگر این داغ جگرسوز که بر جان من است // بر دل کوه نهی سنگ به آواز آید
- ۴) سنگ را در ناله می آرد وداع دوستان // بیستون فریادها در ماتم فرهاد کرد

۱۷. مفهوم نوشته شده در مقابل کدام بیت، درست است؟

- ۱) بد ز بدگوهران پدید آید // هر کسی آن کند کزو شاید (تأثیر هم‌نشین)
- ۲) نه دهانی است که در وهم سخندان آید // مگر اندر سخن آبی و بداند که لب است (ارزش خاموشی)
- ۳) عشق برداشت ز کوچک‌دلی از خاک مرا // ورنه ویرانه من قابل تعمیر نبود (آفرینش انسان از عشق)
- ۴) فلک چو دید سرم را اسیر چنبر عشق // ببست گردن صبرم به ریسمان فراق (ناشکیبایی)

۱۸. مفهوم کدام بیت با ابیات دیگر متفاوت است؟

- ۱) عشق در معشوق فانی گشتن است // مردن او را زندگانی گشتن است
- ۲) حال دل سوخته عشق کسی می‌داند // که به دل داغ تو را در عوض مرهم زد
- ۳) حال ما راهروان آبله پا می‌داند // که نفس سوخته در ریگ روان افتاده است
- ۴) غم دل با تو نگویم که تو در راحت نفس // شناسی که جگر سوختگان در المند

کنکور سراسری انسانی ۹۸

۱۹. مفاهیم «اغتنام فرصت، تلاش، توصیه به خویشتن‌داری، مذمت نفس‌پرستی»

در کدام ابیات، به ترتیب، وجود دارد؟

- الف) اگر بر خرد چیره گردد هوا // نخواهد به دیوانگی بر گوا
- ب) که اندر جهان سود بی‌رنج نیست // هم آن را که کاهل بود گنج نیست
- ج) هنر بی‌خرد در دل مرد تند // چو تیغی که گردد ز زنگار کند

کنکور سراسری هنر ۹۸

۲۸. بیت زیر با کدام بیت، قرابت مفهومی دارد؟

«شاد و بی‌غم بزی که شادی و غم // زود آیند و زود می‌گذرند»

- (۱) شاد باش و فارغ و ایمن که من // آن کنم با تو که باران با چمن
- (۲) تا غمت آمده از خانه دل جان رفته است // روزگاری است که این آمده و آن رفته است
- (۳) روزگار غصه و دوران انده در گذشت // نوبت دل شادی است امروز سلمان غم مخور
- (۴) به صلح و جنگ جهان هیچ اعتماد مکن // که صلح او همه هزل است و جنگ او باد است

۲۹. در کدام گزینه هر دو بیت، قرابت مفهومی دارند؟

- (الف) دل چو از پیر خرد نقل معانی می‌کرد // عشق می‌گفت به شرح آنچه بر او مشکل بود
- (ب) ز دل زبانه آتش که در دهان من است // به شرح داغ دل آتشین زبان من است
- (ج) فعل آلوده گوهر آلاید // از خم سر که، سر که پالاید
- (د) اگر آلوده شد گوهر به یک ننگ // نشوید آب صد دریا از او رنگ

(۱) الف، ب (۲) الف، د (۳) ب، ج (۴) ج، د

۳۰. مفهوم کدام بیت، با سایر ابیات تفاوت دارد؟

- (۱) رنج از کسی بریم که دردش دواي ماست // زخم از کسی خوریم که رنجش شفای ماست
- (۲) دل است کاین همه خونم ز دیده می‌بارد // پَر است که آفت جان عقاب می‌گردد
- (۳) بدی کان بر تومی آید ز چشم است و زبان و دل // مباحش ایمن که روز و شب تو را در خننه اعدايند
- (۴) آب خاشاک چو بر خاطر خود دید چه گفت // هیچ شک نیست که هر چیز که بر ماست ز ماست

۳۱. کدام ابیات، به ترتیب عذر آوردن «باز، بلبل و طاووس» را بازگو می‌کند؟

- (الف) عزم آن دارم کزین تاریک جای // رهبری باشد به خُلم رهنمای
- (ب) باز گویم هر زمان رازی دگر // در دهم هر ساعت آوازی دگر
- (ج) من اگر شایسته سلطان شوم // به که در وادی بی‌پایان شوم

(۱) الف، ب، ج (۲) ب، الف، ج (۳) ج، الف، ب (۴) ج، ب، الف

۳۶. مفهوم کدام بیت، با سایر ابیات تفاوت دارد؟

- (۱) عاقبت دود دلش فاش کند از روزن // هر که از آتش دل سوزد و پیدا نکند
- (۲) عشق و مستوری زهم دورند و راه پاک بازی // آن کسی آسان رود کاین شیشه در بارش نباشد
- (۳) عشقت به قول مدعی پنهان نشاید داشتن // سرچشمه خورشید را نتوان به خاک انباشتن
- (۴) سر سخن عشق تو در سینه «سلمان» // گنجی است نهان گشته ز ویرانه طلب کن

کنکور سراسری زبان ۹۸

۳۷. مفهوم کلی کدام بیت متناسب با بیت زیر است؟

«زنگارهاست در دل آلودگان دهر // هر پاک جامه را نتوان گفت پارساست»

- (۱) بازارگان شدستی و کالات هیچ نیست // در حیرتم که نام تو بازارگان چراست
- (۲) ای دل غرور و حرص، زبونی و سفلگی است // ای دیده راه دیو ز راه خدا جداست
- (۳) زان راه باز گرد که از رهروان تهی است // زان آدمی بترس که با دیو آشناست
- (۴) آزاده کس نگفت تو را تا که خاطرت // گاهی اسیر آز و گهی بسته هواست

۳۸. مفهوم کدام بیت با سایر ابیات، تفاوت دارد؟

- (۱) بهشت جاودان خواهی به دل خوردن قناعت کن // که حرص دانه در دام بلا انداخت آدم را
- (۲) مپندار کاین قول معقول نیست // چو قانع شدی سنگ و سیمت یکی است
- (۳) لب بسته، در محیط، صدف کرد زندگی // قانع رهین منت حاتم نمی شود
- (۴) هر که به خس کرد قناعت خسی است // به طلبی کن که به از به بسی است

۳۹. ویژگی حماسه در کدام بیت، متفاوت است؟

- (۱) یکایک بیاراست با دیو جنگ // نبد جنگشان را فراوان درنگ
- (۲) درفشی درفشان به سر بر به پای // یکی پیکرش ببر و دیگر همای
- (۳) بدو گفت بهرام شاید بدن // به نیک و به بد رای باید زدن
- (۴) نهادیم بر سر تو را تاج زر // چنان هم که ما یافتیم از پدر

۴۴. مفهوم کدام بیت با سایر ابیات، تفاوت دارد؟

- ۱) چون آفتاب اگر سر ما بگذرد ز چرخ // افتادگی برون نرود از سرشت ما
- ۲) به دستگیری افلاک احتیاجی نیست // کلیم وقتم و افتادگی عصای من است
- ۳) باشد نشان پختگی افتادگی کلیم // آن میوه نارس است که بر دار مانده است
- ۴) گوهر افتاده‌ام در نظر غافلان // هر که ز راهی رسد بر سر من پا نهد

۴۵. مفهوم کدام بیت، بیانگر نتیجه حکایت «کبوتر طوق دار» از کلیله و دمنه است؟

- ۱) دوستی را چو نباشد بنیاد // حزم را بایدم از دست نداد
- ۲) ز دشمن مدار ایمنی جز به دوست // که بر دشمنت چیرگی هم بدوست
- ۳) دوستان به که ز من یاد کنند // دل بی دوست دلی غمگین است
- ۴) چنان به دام تو الفت گرفت مرغ دلم // که یاد می‌نکند عهد آشیان ای دوست

کنکور خارج از کشور عمومی ۹۸

۴۶. بیت زیر با کدام بیت، قرابت مفهومی دارد؟

- «چنین است رسم سرای درشت // گهی پشت زین و گهی زین به پشت»
- ۱) آن پی مهر تو گیرد که نگیرد غم خویشش // وان سر وصل تو دارد که ندارد غم سیلاب
  - ۲) ما هیچ و جهان هیچ و غم و شادی هیچ // خوش نیست برای هیچ ناخوش بودن
  - ۳) شادی عالم چو سراسر غم است // آن که بود شاد به عالم کم است
  - ۴) غم مخور زان که به یک حال نمانده است جهان // شادی آید ز پی غصه و خیر از پی شر

۴۷. کدام بیت با سایر ابیات، قرابت مفهومی ندارد؟

- ۱) خوش است با غم هجران دوست سعدی را // که گرچه رنج به جان می‌رسد امید دواست
- ۲) مگر در این شب دیرانتظار عاشق کش // به وعده‌های وصال تو زنده دارندم
- ۳) مده به دست فراقم پس از وصال چو چنگ // که مطربش بزند بعد از آن که بنوازد
- ۴) همه عمر در فراق بگذشت و سهل باشد // اگر احتمال دارد به قیامت اتصالی

۵۲. مفهوم آیه «تُعَزَّ مَنْ تَشَاءُ وَ تَذِلُّ مَنْ تَشَاءُ» از کدام بیت، دریافت می شود؟
 (۱) خدای، کار چو بر بنده‌ای فروبندد // به هر چه رنج برد در دسر بیفزاید
 (۲) صائب به گناه دو جهان از کرم او // نومید نگردی که خداوند کریم است
 (۳) بلند آن سر، که او خواهد بلندش // نژند آن دل، که او خواهد نژندش
 (۴) عزت شاه و گدا زیر زمین یکسان است // می کند خاک برای همه کس جا خالی

۵۳. مضامین ابیات، در کدام گروه مشترک است؟

الف) مرا در نهانی یکی دشمن است // که بر بخردان این سخن روشن است
 ب) فریاد ز دست فلک سفله نواز // شهزاده به منت و گدازاده به ناز
 ج) گهر بی هنر زار و خوار است و سست // به فرهنگ باشد روان تندرست
 د) نهان گشت کردار فرزنانگان // پراگنده شد نام دیوانگان

هـ) نرگس ز برهنگی سرافکنده به پیش // صد پیرهن حریر پوشده پیاز

(۱) الف، ب، هـ (۲) ب، ج، د

(۳) ب، د، هـ (۴) الف، د، ج

۵۴. مفهوم همه ابیات یکسان است؛ به جز:

(۱) سرفرازی را نباشد جنگ با افتادگی // دولت خورشید را دارد به پا افتادگی
 (۲) رفت در بیهوده گردی عمر ما چون گردباد // ما سبک مغزان کجاییم و کجا افتادگی
 (۳) از عزیزی می گذارد پا به چشم آفتاب // هر که گیرد همچو شبنم از هوا افتادگی
 (۴) از تواضع دولت افزایش سعادت مند را // خوش بود چون سایه از بال هما افتادگی

کنکور خارج از کشور انسانی ۹۸

۵۵. ابیات زیر، مصداق کدام ضرب‌المثل است؟

«مگسی گفت عنکبوتی را // که این چه ساق است و ساعد باریک

گفت اگر در کمند من افتی // پیش چشمت جهان کنم تاریک»

(۱) حال هر کس موافق قال است (۲) درشتی ز کس نشنود نرم گوی

(۳) دشمن نتوان حقیر و بیچاره شمرد (۴) دشمن چه کند چو مهربان باشد دوست

پاسخنامه سؤالات کنکور

۱. گزینه «۳» مفهوم بیت ب و ج از ماست که برماست می باشد. (حوزه اخلاق)
۲. گزینه «۴» در گزینه چهارم به این مطلب اشاره شده است که راستی برا حفاظت از شخص عادل کافی است و او نیازی به محافظ و یار ندارد. اما در سه گزینه دیگر مانند عبارت سؤال مفهوم مشترک «توصیه به عدالت و فواید عدالت» برای حکومت است.
۳. گزینه «۱» در بیت صورت سؤال و گزینه ۱ به همراهی همیشگی عشق و رنج و ویرانی اشاره شده است یا به عبارتی همان سختی کشیدن عاشقان (حوزه عشق)
۴. گزینه «۲» در بیت صورت سؤال و سایر گزینه ها به موضوع تقابل عقل و عشق پرداخته شده است. لکن گزینه ۲ دارای مفهوم توصیه به شناخت دوستان و پرهیز از ظاهربینی است. (حوزه عشق)
۵. گزینه «۳» مفاهیم ابیات نوشته شده است. توصیه می شود در این نوع تست ابتدا با مفاهیمی که فهم بهتری از آنها دارید شروع کنید. (حوزه عشق)
۶. گزینه «۴» مفهوم بیت صورت سؤال و گزینه ۴ ناپایداری دنیا و توصیه به گذاشتن اثر و یادگاری خوب از خود است. (پیش از ما کسانی بودند... که اینک مرده اند و در این جهان فقط یادگاری از آنها باقی است.) (حوزه اخلاق)
۷. گزینه «۲» مفهوم بیت صورت سؤال و سایر گزینه ها فنای عاشقان در راه معشوق است. گزینه ۲ به این مفهوم می پردازد که روزهای جدایی از معشوق با سختی همراه است و عاشق به دنبال رهایی از عشق و معشوق نیست. (حوزه عشق)
۸. گزینه «۴» در گزینه های ۱، ۲ و ۳ (رویین تن بودن اسفندیار، قدرتمندی سهراب در ده سالگی و عمر هزار ساله ضحاک) خرق عادت است در حالی که در گزینه چهارم این ویژگی وجود ندارد. (فاقد حوزه)
۹. گزینه «۲» در گزینه های دیگر به موضوع عدم تعلق و وابستگی اشاره شده است. اما در گزینه دوم به ارزش روح و ایمان و گذر از جسم اشاره شده است. (حوزه عرفان)